

літературних напрямів і стилів. Крім того, процес художнього освоєння світу через філософсько-естетичну систему модернізму своєрідно відбиті в широкому творенні фрагментарних, фабульно ослаблених прозових жанрів прозових жанрів.

Література

1. Гром'як Р., Ковалів Ю., Теремко В. Літературознавчий словник-довідник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
2. Леся Українка. Твори : в 12-ти т. Київ : Наук. думка, 1975–1979. Т. 12 : Листи, (1903–1913) 1979. 696 с.
3. Русин М. Соціокультурний аналіз як метод філософсько-естетичних досліджень // Гуманітарні студії : зб. наук. праць. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. Вип. 3. С. 89–103.
4. Франко І. Зібр. творів : у 50-ти т. Київ : Наукова думка, 1976–1982.

Томчук Юлія – студентка 3 курсу Факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: література зламу ХІХ-ХХ століть.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Ткаченко В. І.

Вікторія Кондрашова

ПЕРСПЕКТИВА ПЕРЕКЛАДНИЦТВА ТЕКСТІВ МАЛОЇ ПРОЗИ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

У 20-ті роки ХХІ століття переломним моментом постає **нове прочитання старої літератури**. Але як і для будь-якого мистецтва, літературі важливо бути визнаною й продемонстрованою не тільки в межах первородного

етносу, а й в інших національних осередках. Саме тому проблема перекладу української літератури іноземними мовами залишається одним з найгостріших питань в її історії.

Одним із «забутих» українських письменників в перекладницькій справі ХХІ ст. є Василь Стефаник. Останні переклади письменника були здійснені під час виходу самих творів, і охоплюють період кінця ХІХ початку ХХ ст. У нашій статті ми спробували розкрити актуальність перекладу текстів малої прози новеліста в сьогоденні.

Актуальність. Проблема перекладу новелістики В. Стефаника лягла в основу досліджень Т. Бойка (рецепції творів В. Стефаника англomовним читачем), Я. Погребенника (українсько-німецькі літературні взаємини), Н. Яцківа (Василь Стефаник у французьких перекладах і критиці). До загальних проблем перекладництва письменника посилались також літературознавці І. Букса, В. Грещук, В. Кононенко та С. Хороб Але всі дослідження зорієнтовані на аналіз перекладницької проблеми минулого століття, й досі не існує сучасної її інтерпретації.

Незважаючи на те, що так тяжко відтворити покутський діалект, зберегти у перекладі всі реалії покутського життя, багато перекладачів відважилося на цю клопітку працю. Вони хотіли донести до читача красу і неповторність таланту українського новеліста. Вже від 1899 року переклади В. Стефаника з'являються спершу слов'янськими, а потім іншими європейськими мовами. Серед слов'янських мов новели В. Стефаника перекладено на польську, російську, білоруську, словацьку, чеську, болгарську, словенську та хорватську мови. Серед неслов'янських мов В. Стефаника перекладено на: німецьку, французьку, угорську, іспанську, англійську, новогрецьку, татарську та шведську мови. Надзвичайно цікавим є факт, що перекладом текстів українського письменника

зацікавились навіть китайський перекладач Лі Мо Е та арабський перекладач Камал Ель-Гізулі [1, с. 30].

Перші переклади новел В. Стефаника та відгуки на його творчість з'явилися саме польською мовою [1, с. 30], які виходили понад двадцять разів. Широка популярність творчості В. Стефаника бере свій початок з часів навчання автора в Ягелонському університеті у Кракові. Саме тоді В. Стефанік познайомився з багатьма польськими письменниками. Близькі стосунки з польськими літераторами сприяли популяризації його творчості в Польщі. Найбільш відомими інтерпретаторами та перекладачами новел В. Стефаника були: Вацлав Морачевський, Михайло Мочульський та Владислав Оркан. В. Морачевський став одним з перших популяризаторів новел В. Стефаника у Польщі. Хоч його переклади не були найкращими, однак значення їх велике. В. Морачевський був першим зі слов'ян, першим з перекладачів-чужинців, хто хотів розповсюдити силу й красу Стефаникового слова. Він також доклав чимало старань, щоб видати новели Стефаника в перекладі польською мовою окремою книжкою [1, с. 32].

Михайло Мочульський був другим перекладачем творів В. Стефаника польською мовою. Йому краще вдалося відтворити цілість мистецького образу, локальний колорит Покуття, Стефаниківський ліризм та мелодійність його мови [1, с. 33].

Серед перших перекладачів творчості В. Стефаника польською мовою особливе місце посідає Владислав Оркан. Він, як і В. Стефанік, був селянським письменником. В. Оркан мав багато спільного зі В. Стефаніком у поглядах на життя і мистецтво. Він захоплювався Стефаниковими новелами, і часто журила його проблема перекладу їх польською мовою. Але переклади Оркана роблять йому велику кривду, бо нівелюють властивості його стилю.

На прикладі трьох представників польського перекладу текстів українського новеліста, можемо, відповідно, виокремити такі головні проблеми:

1. Масове поширення, але бідний стиль;
2. багатий стиль, але незначна популяризація;
3. нашарування разом з перекладом стилю письменника-перекладача.

Німецька мова була другою після польської, якою перекладалися новели Василя Стефаника. Вони часто друкувалися у періодичних виданнях Німеччини, Австро-Угорщини, Чехії, Югославії та США, а також у німецькомовних українознавчих виданнях Австро-Угорщини. Тому можна без перебільшення сказати, що німецька література порівняно з іншими західноєвропейськими письменствами найповніше засвоїла твори В. Стефаника [2, с. 177].

Розпочала переклад малої прози Ольга Кобилянська. Справу популяризації творів Василя Стефаника у німецькомовному світі продовжив український перекладач і фольклорист О. Роздольський, а слідом за ним зі своїми перекладами виступив український літератор і громадський діяч І. Попович та перекладач К. Функенштейн [2, с. 187].

Розглянуті переклади та критичні матеріали дають підставу говорити про зацікавлення німецькомовних діячів творчістю В. Стефаника, їх внесок у популяризацію імені українського прозаїка, характеристику його творчого обличчя, а також свідчать про співпрацю українських і німецьких літераторів з метою взаємозбагачення двох культур. Проблема перекладу та критичної інтерпретації творів Василя Стефаника у французькій літературі досі не була предметом окремішнього наукового дослідження. Тим часом саме переклади його творів-новел, літературно-критична рецепція художнього доробку письменника є основним стрижнем проблеми «Стефанік і французька література» [2, с. 180]. За життя письменника французькою мовою було перекладено його новели *«Злодій»*, *«Вечірня*

година». Таке, мовити б, «фрагментарне» звернення французьких перекладачів до творчості видатного українського новеліста пояснюється, звичайно, не тим, що талант митця не знаходив прихильності у Франції. Певні труднощі для перекладу становить особлива поетика його прози: її асоціативність, драматизована лаконічність, своєрідність мови, зведене до мінімуму авторське «я» тощо. Новели Василя Стефаника поставили перед перекладачами та критиками чимало складних проблем, зокрема *проблему взаємозв'язку діалекту та літературної мови, естетичної функції діалекту в художній системі письменника*, який сміливо, цілими пластами вводив у твори покутську говірку, вдало вживав словесні образи як істотну, реальну необхідність думки [2, с. 183].

Відкритим досі залишається питання, чому сам письменник не перекладав свої тексти? Перекладництво В. Стефаника ніколи не мало програмного характеру. Переклад не був для нього складовою просвітянської діяльності, як, приміром, для Лесі Українки чи І. Франка. В коло перекладацьких інтересів В. Стефаника класика не потрапила. З чужих літератур він добирав лише ті тексти, що відповідали його відчуттю сучасності, були співзвучні власним настроям і думкам. І незначна кількість перекладів (щоправда їх, напевно, було більше), і спорадичний характер звертання до цієї роботи не дають достатніх підстав твердити, що письменникові йшлося про цілеспрямовану модернізацію української літератури. Маємо переклади трьох уривків із творів Г. Успенського, П. Верлена, Ф. Ніцше та повість А. Гарборга «Загублений батько» та два переклади оповідань Людвіка Томи [5, с. 120].

Враховуючи вимоги, що висуваються у наш час до художнього перекладу, треба, з одного боку, щоб перекладений твір В. Стефаника викликав у читача таке саме враження, як і оригінал. З другого боку, читач повинен постійно відчувати, що він знайомиться з твором,

написаним іншою, у даному разі українською мовою, пов'язаним з іншим національно-культурним контекстом [2, с. 184]. Досліджуючи історію українського перекладу Максим Стріха у праці «Український переклад і перекладачі: між літературою і націєтворенням зазначає, що *«український переклад мав на меті в остаточному підсумку перетворити дяків на націю»* [4, с. 17], але ми пропонуємо трохи видозмінену версію – *«переклад українського має на меті в остаточному підсумку перетворити дяків на націю»*.

Не варто забувати, що перед запитанням *«як перекладати?»*, треба спочатку поставити інше – *«що перекладати?»*. Це мають бути інтернаціональні у сприйнятті тексти, які описують не лише індивідуальні болі української нації, а **вселюдський біль** створений з *філософських пошуків людини, її життя та смерті, самотності та сітці перев'язаних долею шляхів*. В межах цього ми пропонуємо для сучасного перекладу такі твори: *«Лан», «Дорога», «Похорон», «Нитка», «Сон», «Пістунки», «Давнина», «Озимина», «Межа», «Роса», «Діточа пригода»*. Неймовірно актуальною в 20-30 роки XXI ст. є і буде тема *прямого впливу думок на фізичне життя людини*, В. Стефаник пише про це у новелах *«Палій», «Басараби»* та *«Катруся»*. Варто пригадати мотив **жіноцтва як стихії в новелі «Дурні баби»**, який не втрачає популярності в сучасному суспільстві, а новела *«Вовчиця»* має прямий інтернаціональний підтекст. До речі, в усіх попередньо зазначених творах відсутній яскравий вплив покутського діалекту на зміст, та вузьке змалювання української історії, що лише підсилює універсальність творчої манери автора рівнозначно зі специфічною формою текстів (невеликим їх обсягом), та витонченою авторською естетикою хронотопологічного та колористичного відтворення.

Наше сьогодніня як ніколи пройняте настроями екзистенціалізму. В епоху самотності та відчуження, людина потребує **нову стару** літературу. Тож коли як не зараз читати Василя Стефаника? Його творчість дає

можливість зазирнути в глибинні переживання людини, а відтак, читаючи, ми знаходимо вихід з цього лабіринту, і пізнаємо есенцію. Читаючи тексти українського новелістичного психолога, закрадається думка про те, що це написано для нашого міжнародного покоління, тому не варто ховати від світу те, що йому належить по праву від автора.

Література

1. Букса І. Творчість та словник малозрозумілих слів Василя Стефаника : монографія. Київ, 1996. 128 с.
2. Грещук В., Кононенко В., Хороб С. Василь Стефаник – художник слова. Івано-Франківськ : «Плай», 1996. 272 с.
3. Стефаник В. Твори. Київ : Дніпро, 1971. 424 с.
4. Стріха М. Український переклад і перекладачі : між літературою і націтворенням. Київ : Дух і Літера, 2020. 520 с.
5. Ткаченко Р. Поклик Химери : декаданс в українській літературі к. ХІХ – п. ХХ ст. Київ, 2010. 136 с.

Кондрашова Вікторія – студентка 4 курсу Факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська та зарубіжна література кінця ХІХ – початку ХХ століття; мала проза.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Ткаченко В.І.

Віта Мартинюк

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕМИ МАТЕРИНСТВА У НОВЕЛІСТИЦІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Сучасний стан досліджень теми материнства дає можливість зрозуміти, що запропонована тема має цілий